

NANONDIRAL WINNDEREYANKEEWAL HAKKEEJE AADE

NAATIRKA

E tuugnaadeko wonde keftingal horma kala neddo e nder besngu aadee e hakkeji potdi woni dnaaduuudi ndimaague potal e jam e nder aduna, E tuugnaade wonde ko baasgol heftinde kam e calogol tottude hakkeji aade ngaddi barondiral e salaare sanndolin nde e nder aduna e kadihuccande adunam mo aade hebi yamiroore haalde e miiijaa de no henanorii dum yontii ete kadi yimbe poti jeyde koye mumen ceerta e kulol e baasal sabu aadee yidde d um, E tuugnaade wonde ina teeni yo hakkeji aadee ndeenire yamiroore laawdinaande mbele aadee waasaa tonngeede e gullitaagol dowrowol so tawii fawaama kalfaandi kiisndi walla waawnere b urtunde, E tuugnaade ina teeni nde bamtatoo biyngu yummaagu hakkunde leydeele dimf ude, E tuugnaade e nanondiral leydeele caaktangal woondoore leydeele jowitiide e hakkeji gadani aadee baydi no ndimaagu, teddungal e nder potal rewbe e worbe. Leydeele dee koddirii e daranaade bamtaare renndo e nibgol fannuji nguurndam moyyam, E tuugnaade e wonde leydeele dentude jeytiide dee, e ballondiral e fedde leydeele dentude jeyde koye mumen pellitii nibnude horma hakkeji aade kam e ndimaagu, E tuugnaade e bulngo renndaande ngam tafde hakkeji aadee kam e ndimaagu, leydeele dee teentini nafoore burtunde wonde e pellitgol, ko ndeen batu nguu nanondiri, holliti: Ngaldoo nanondiral winndere yan keewal jowitiingal e hakkeji aadee wayi ko no laawol gootol nii ngam yettaade leydeete mbele yimbe bee e renndooji dii mbaada dum e hakiilaaji mum e kala sahaa kadi et e jannginge e nehde mbele bamtoo horma hakkeelleji aadee e ndimaagukuule yettaama mbele saree e nder leydeele, ciynugol ngol ina foti feeñde, teskee e yimb e fof.

Kuulal gadanal

Innama aadeeji fof poti, ndimɗidi e jibinannde to bannge hakkeeji. Ebe ngoodi miijo e hakkilantaagal ete ebe poti huufo ndirde e nder ɓ iyinguyummaagu.

Kuulal 2

Gooto kala ina waawi hokkunde hoore mum hakkeeji e ndima guuji kaalaadi e nanondiralngal tawa alaa paltagol nguru, mbaydi, leñol, demngal, diine, iwdi leydi walla renndo, dañal, jibinande walla kala ngonka.

E ko fawtii heen hay paltoor gooto woodataa e dow yowitaade e dawrugol, ñaawoore hakkunde leydeele fawaade e neddo ummiido leydi walla neddo mo yowitaaki maa woni pawido yamiroore laawɗinaande waawnde wonde fof.

Kuulal 3

Innama aadee kala ina jogii hakke wuurde, e hakke ndimmagu kam e hakke ndeenka e kisal hoore mum.

Kuulal 4

Hay neddo gooto fotaani tonngaade e maccungaa gu maccungaaagu e njeeygu aadee ko ko harminaa e no waawi si foraade fof.

Kuulal 5

Hay neddo gooto fotaani leepteede walla fiyeede piyle jaltude neddaagu walla koynooje.

Kuulal 6

Neddo kala ina jogii hakke annditireede neddaagu mum e kaayitaaji ñaawaadi.

Kuulal 7

Yimbe fof poti e laamu ete poti fotde ndeendka e yeeso laamu. Yimbe fof ina poti fotndeende e reeneede e heedi heedi baawdo yaabude kule ngal nanondiral yimbe fofina poti reeneede e tooñanngge tawa alaa paltoor.

Kuulal 8

Neddo kala ina jogii hakke wullitaade ñaawoore e leydi mum so tawii o gañaama, o tooñaama walla so hakkeegi makko njoolaama. diin hakkeegi ina ngannde e laamu e ñaawooje.

Kuulal 9

Hay gooto fotaani nanngede sokee walla yaltinee leydi tawa ko e dow mbaawka e belaade.

Kuulal 10

Neddo ina jogii hakke e hedeede e nder potal e sahaa ñaawoore nde yowitaaki, nde wadataa heedi-heeda (jinnngataa). ñaawoobe benguurotaako poti ñaawde hakkegi fotdeegi neddo fof ko takkaa haa heb ni dum ñaawore.

Kuulal 11

1. Kala neddo tuumaado bonnannde ina foti reweede haa ko fawaa e mum ko annde ina woodi walla alaa tawa ko ñaawoore laadinaande nde suudaaka ñaawi e tawtingol ñaawobe luundiibe heedbe bange ñaaweteedo oo.
2. Hay gooto fawetaake bonnannde walla war ngo tawa nde wadatae ndee waawa wonde ko teenji e mum e yowitaade e laawol leydi walla laawol hakkunde leydeele. Ko noon ne hay gooto fawetaake sariya baddo huunde tawa nde wadatae ndee o jotondiraani heen.

Kuulal 12

Hay gooto yabbetaake, tooñee e nder nguurndam mum, e nder besngu mum e nder jotondiral mum walla neddaagu mum lesdinee, naange hay gooto e dowlugol mum potaani ñifeede. Neddo kala ina jogii hakke reenaneede dee gede teentinooji ndimaagumum.

Kuulal 13

1. Neddo ina jogii hakke yahde do welaa fof e no weliraa fof kam subaade hofannde mum e nder leydi.
2. Neddo ina jogii hakke yaltude leydi kala hay so tawii ko ndi makko kam e artude e leydi mum.

Kuulal 14

1. E sahaa kulol, neddo kala ina jogii hakke yeewde moolaare e dañde leydi moolndi dum e godde dee.
2. Oo hakke noon waawaa fawaade e warde hoore doga yeewa mooldo dum, o waawi fawaade tan ko e jamirooje fedde leydeele dentude.

Kuulal 15

1. Neddo kala ina jogii hakke jeyeede e leydi, woni jogaade ngenndi.
2. Hay gooto waawaa e dow belaade hadeede jogaade ngenndi walla waylude ngenn di.

Kuulal 16

1. Caggal nde neddo dañii duubi kelifuya so ko o debbo, so ko o gorko faltaa ki leñol, nguru, leydi ono jogi hakke resde maa reseede, o darna fooyre. Ko kambe poti heen hakkeji jowitiidi e dewgal so ina humee walla so ina ittee (goorko e dewbo).
2. Dewgal fawii ko e yidde resondireebo dido bee wonaa ina fawee e waawnere.

3. besngo ko kam woni tergal gadanal e nder rendo besngu inajogii hakke ndeenka immoraade e renndo kam e laamu leydi ndii.

Kuulal 17

1. Kala neddo walla dental yimb e ina jogii hakke e jeyal leydi.
2. Hay gooto fotani e amdu e waawde hadeede jeyi mum.

Kuulal 18

Kala neddo ina jogii hakke ndimaagu miijo, hakkilantaagal kam e diine. Oon hakke ina roondii ndimaagu waylude diine kam e ndimaagu tabitinde diine mum walla yi yannde mum kañum gooto walla e wondude e wodbe. Ngaal tabitinal diine noon ina nona ko duudii e ko feeñi fof tawa ko rewnede e dow janje, walla dewal walla jamirooje diina oo.

Kuulal 19

Neddo ina jogii hakke e ndimaagu jogaade miijo e saaktude miijo mum dum firti ko joom mum fotani hulde feeñinde miijo mum walla widtude, hebde kam e sarde miijoji e kabavuuji tawa woayaaki keeri hakkunde leydeele e no sardaa fof.

Kuulal 20

1. Neddo kala ina jogii hakke e ndimaagu waade batu walla fedde nde wonaa fitina.
2. Hay gooto fotani waawneede jeyeede e fedde alay sago.

Kuulal 21

1. Neddo kala ina jogii hakke e jeyeede e terde gardiide leydi mum. Tawa ko kañum e hoore mum walla tawa ko waabaade e be yimbe e cubii ina njood añii leydi sabu joñeede gede mum.

2. Neddo kala ina jogii hakke ardineede walla jooneede gedde/golle leydi e dow potal.
3. Muuyaande leydi ndii ko nibgol kalfaandi laamuuji dii. Ndiin kalfaandi nibortoo tan sosde wooteji cuboo subngo laabngo e leydi kala, tawa cubotoo do kala ina tottee ndimaagu mum timmungu.

Kuulal 22

Neddo kala e nder renndo ina jogii hakke e ndeen ka renndoyankeewo. dumko weltaare hakkeji fagguduyankoj e renndoyan heeji e pina yankooji katojinaa di e ndimaagu e bambaare aade e dow tuugnaade e ngonka leydi fof.

Kuulal 23

1. Neddo kala ina jogii hakke liggaade e dow potal hujjiaaji liggeey e ndeenka baasgol gollaade.
2. Yimbe fof poti fotde njobdi so tawii be potii liggeey.
3. Kala liggido ina jogii hakke njob di fotndi heen, njondi mbaawndi jogaade mo kanjo e besngu makko mbele njogoo ngonka moyya tedduka. Njobdi ina haani timminireede catiide renndoyankooje.
4. Neddo kala liggotoodo ina jogii laawol tafde fedde wullitaare hakkeji liggeey walla yantondirde fedde liggotoobe mum e pedle godde liggotoobe so tawi ede ndenndi ngoy aaji e anniya.

Kuulal 24

Neddo kala ina jogii hakke e foftere walla weltinde bernde num walla wooda do haa'dni liggeey mum ete kala liggotoodo ina jogii hakke e foftere yob eteende.

Kuulal 25

1. Neddo kala ino foti jogaade hakke nguurdam cemordam haa waawaa toppitaade cellal mum, ngonka mum eka besngu mum haa teenji e

nguura, kodci, safaara e gede renndo; omo jogii hakke e ndeenka so tawii o liggaaki, walla o sellaani ma walla o jodtaa de e doole mum, walla kes joodiido, naywudo walla kala gede baasooje wallitde nguura de pawaaki e bellanteeje.

2. Jibinaado debbo e sukaaku ina njogii hakke ballal e toppitaagol keeriidi. Sukaabe fof, woni a jibinaabe e nder dewgal walla caggal dewgal poti fotde to bannge ndeenka renndoyankeewo.

Kuulal 26

1. Neddo kala ina jogii hakke janje janje foti wonde ko nde alaa njobdi hay sinna ko to arwaniire e gadanal. Janje sukaabe ina foti wonde alay sago. Janje karallaagal ina foti huftidin'de: janje toownde ina foti udditanaade moni kala taw alaa heedi-heeda, tawa ko e baawal mum.
2. Janje foti ko feertinde neddankaagal, beyda teddin'de hakkeeki innama Aadee, hebde hoore mum. Ina foti waalitde paamondiral, muundiral, cehilaagalhakkunde leydeele e kala senngooji leyyi walla diineeji, fawitii heen bambaare golle dowlaaji dentudi ngam moyyere ina duumoo.
3. Jibinaabe ina poti subaade hol fannu janje ndokkata sukkaabe mumen.

Kuulal 27

1. Neddo kala ina waawi e sago mum jeyeede e bamtugol pinal rennde mum, huutoroo ñeeñe e wallitde bambaare ganndaliyankeewal e kala bure jaltooje heen.
2. Neddo kala ina jogii hakke ndeenka muuyaade mum to bannge neddankaagal e jawdi tuugniide e bulgno ganndal, coñce, ñeeñal de o tafi.

Kuulal 28

Neddo kala ene foti daranaade nibagol hakkeeji innama aadee kam e ndi maagu mum to bannge renndo e nder winndere mbele kuule kaalaade ender ngalɗo nanondiral njetto faandaare toɗɗaande nde.

Kuulal 29

1. Innama aadee ina jogii hujjaaji fayde e renndo ngo ngannduɗaako bambaare huuɓtidinde nedɗankaagal makko tan waawi wootde.
2. E nder kuutorogol hakkeeji makko kam e naftorogol ndimaagu makko, moni kala fawaa e mum tan ko dooftogol sarɗiyeeji ngam teentinde keftingol e nehtanagol hakkeejie wodbe ngam timminde nedɗan kaagalngam gede denndaande kam e ngonka moyya kuuɓtidindo ngam dañje renndo potal.
3. Dii hakkeeji e nguu ndimaagu mbaawa dañeede e dow luundaare paandaalee muuyaabe dowlaaji dentuɗi.

Kuulal 30

Hay kuulal gootal gummingal e ngal ɗo nanondiral fotaani jaggireede ummii ko e leydi, walla dental keeringal, walla neddo keeriido. Hay neddo gooto, walla dental walla leydi potaani jogaade golle tawa faandaare mumen ko firtude hakkeejie e ndimaagu kalaadi e nder nanondiral ngal.